

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ
โดยใช้การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
Stakeholders-based Evaluation of the Eco-Printing Training
Workshop Project

ทตทริยา เรือนคำ และ สายฝน วิบูลรังสรรค์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Tattariya Ruankam and Saifon Vibulrangsarn

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: t_ruankam@hotmail.com

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ โดยใช้การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดและคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ติดต่อพูดคุยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) เก็บรวบรวมข้อมูลและประเมิน 4) ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงานและการใช้ประโยชน์ 5) รายงานผล แหล่งข้อมูลคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย รองอธิการบดี ผู้อำนวยการ หัวหน้างาน บุคลากรกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่มและแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอแบบสรุปความ ผลการประเมินนำเสนอตามวัตถุประสงค์การประเมินที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกัน กำหนดขึ้น จำนวน 4 ประเด็น ดังนี้

1) กระบวนการวางแผนและเตรียมการจัดอบรม พบว่า บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรมผ่านการประชุมปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมองค์กรหรือ “การลงแขก” ในการทำงาน ในขณะเดียวกันพบว่า บุคลากรบางคนต้องการได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้เกิดความเพียงพอต่อการจัดอบรมให้มีประสิทธิภาพ 2) ความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาและวิทยากรในระดับมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า สถานที่ในการฝึกอบรมไม่เอื้ออำนวยต่อการฝึกปฏิบัติของผู้เข้าอบรม 3) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้นำความรู้จากการอบรมไปสร้างอาชีพหรือเพิ่มเติมรายได้ เนื่องจากขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์ มีส่วนน้อยที่สามารถผลิตและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบของการเป็นวิทยากรและการสอนสมาชิกในกลุ่ม 4) ผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ไม่รับรู้ถึงบทบาทการทำงานของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

แต่จะรับรู้หลังจากผ่านการเข้าอบรมไปแล้ว ทั้งนี้ พบเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าอบรมและคณะทำงานผ่านกรุปไลน์ขนาดเล็ก

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ; ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย; การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

Abstracts

This project evaluation aimed to assess the eco-printing training workshop project by using a stakeholders-based evaluation. It consisted of five steps: 1) identifying and selecting the stakeholders; 2) contacting and discussing with them; 3) collecting and evaluating the data; 4) giving suggestions for report preparation and utilization; and 5) reporting the results. An interview, a focus group discussion, and a five-point scale questionnaire were used as the research instruments. Mean and standard deviation were used to analyze the quantitative data. Content analysis and presentation in the form of a outline were used for the qualitative data. The evaluation results were presented in accordance with the evaluating objectives, which were collaboratively developed by the stakeholders in four issues as follows:

1) During the planning and preparation of the training workshop found that the staff participated in planning the training workshop through the consultative meeting, which is an organizational culture or Long Khaek in Thai. Simultaneously, it was found that staff required more budget support to run the workshop effectively. 2) In terms of satisfaction of the participants towards the training workshop's procedure, it was found that satisfaction towards the contents and the lecturer was at the highest level. The training workshop venue, on the other hand, was determined to be unaccommodating for the participants to practice. 3) Regarding the impact on the participants, the results showed that the majority of the participants did not use the knowledge gained from the training to start a business or enhance their income due to a lack of materials and equipment. However, some could produce pieces of work and turn them into commercial products. In addition, they could impart their knowledge by lecturing and instructing the members of their groups. 4) In terms of the impact on the organization, it was found that the majority of the participants did not know the role of the organization. After participating in the training workshop, on the other hand, they knew the role of the organization. The study also found the relationship between the participants and the training workshop staff on a social networking site, specifically a Line group.

Keywords: Project Evaluation; Stakeholders; Stakeholders-based Evaluation

บทนำ

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco Printing) เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการพิมพ์ลวดลายลงบนผืนผ้าด้วยวัตถุดิบจากธรรมชาติหรือวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การสร้างงานและสร้างอาชีพให้กับผู้ที่สนใจในการสร้างผลิตภัณฑ์รักษ์โลก ซึ่งเป็นที่ต้องการสำหรับตลาดและกลุ่มผู้บริโภค โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2564 ซึ่งตลอดระยะเวลา 6 เดือน ดังกล่าว มีการจัดอบรมทั้งในและนอกสถานที่ จำนวนทั้งหมด 5 ครั้ง ในแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าอบรม

จำนวน 20 – 25 คน ประกอบด้วยนิสิตและบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้า ผู้ประกอบการโอท็อป (OTOP) และประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ หลักสูตรการอบรมดังกล่าวเป็นหลักสูตรที่มีความแปลกใหม่ในเนื้อหาด้านวิชาการและด้านทฤษฎี จึงทำให้ได้รับความน่าสนใจจากผู้เข้าอบรมเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากการจำกัดจำนวนผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้วิทยากรสามารถดูแลการฝึกปฏิบัติของผู้เข้าอบรมได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนไม่สามารถสมัครเข้ารับการอบรมภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ ดังนั้น กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมจึงมีแผนดำเนินการในการจัดโครงการอบรมขึ้นอีกในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการเข้ารับการอบรมดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการอบรมที่ผ่านมา พบว่า การประเมินโครงการอบรมเป็นเพียงการประเมินข้อมูลสารสนเทศจากแบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้เข้าอบรมเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ไม่เพียงพอและไม่ตอบสนองต่อความต้องการทราบผลการประเมินของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกลุ่มอื่นได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความรอบด้าน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานได้มีส่วนร่วมในการประเมิน ได้มีโอกาสในการให้ข้อเสนอแนะประเด็นความต้องการคำตอบและข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่ต้องการได้จากการประเมิน อันจะนำไปสู่ประเด็นการประเมินโครงการที่มีความครอบคลุมและตรงประเด็น ตรงกับความต้องการที่แตกต่างและหลากหลายของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการนั้น ๆ ให้สามารถเลือกใช้ข้อมูลการประเมินเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานของตนเอง หน่วยงานหรือองค์กรได้

โดยรูปแบบการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินทั้งการกำหนดประเด็นการประเมิน คำถามที่ต้องการประเมิน ขอบข่ายการประเมินและการใช้ประโยชน์จากการประเมิน คือ การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders-based Evaluation: SBE) ซึ่งศิริชัย กาญจนวาสิ (2547, อ้างถึงใน ธมมย์รัตน์ เจริญรัตน์, 2553 : 6) อธิบายว่า การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นรูปแบบการประเมินที่ให้ความสำคัญและเน้นการตอบสนองความต้องการทราบผลการประเมินของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับรัตนะ บัวสนธ์ (2550 : ออนไลน์) ที่กล่าวว่า การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ร่วมประเมิน ซึ่งมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตรหรือสิ่งที่จะประเมิน จะถูกเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการคำตอบในสิ่งที่ต้องการจะประเมินและข้อมูลที่ต้องการได้จากการประเมิน โดยข้อเสนอแนะที่ได้จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะถูกนำไปใช้ทั้งในการออกแบบการประเมิน การดำเนินการประเมินและการจัดทำรายงานการประเมิน ทั้งนี้ การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดและคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นตอนที่ 2 ติดต่อ พูดคุย กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาวางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการประเมิน ขั้นตอนที่ 4 ให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมินและการใช้ประโยชน์จากผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในโครงการของหน่วยงาน และ

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำรายงานเผยแพร่ต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงเห็นได้ว่าการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น เป็นกระบวนการมุ่งเน้นประโยชน์และให้ความสำคัญกับการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้ใช้ผลการประเมินอย่างแท้จริง

ดังนั้น จากความสำคัญของโครงการและความสำคัญของการประเมินโครงการรวมถึงประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ประเมินจึงได้นำแนวทางการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาเป็นแนวทางในการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ ณ กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร เนื่องจากเป็นมุมมองและแนวคิดของการประเมินรูปแบบใหม่ที่ให้ความสำคัญกับคนในหรือคนทำงานได้รับบทบาทเป็นผู้ประเมิน ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการประเมินแล้ว ยังนำไปสู่การได้รับข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ ได้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย ประสิทธิภาพของโครงการ ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงการทำงานตามหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละฝ่ายได้อย่างแท้จริง ตลอดจนเป็นแนวทางในการประเมินโครงการของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ โดยใช้การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบด้วยความมุ่งหมายในการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) เพื่อประเมินกระบวนการวางแผนและเตรียมการจัดอบรม 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดอบรม 3) เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม และ 4) เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร

ระเบียบวิธีวิจัย การประเมินโครงการในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประเมิน

รูปที่ 1 รูปแบบการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ
โดยใช้การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นที่ 1 กำหนดและคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ผู้ประเมินนำเกณฑ์การกำหนดและคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของรัตนะ บัวสนธิ์ (2550 : ออนไลน์) มาเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 คุณลักษณะและการจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ

กลุ่ม	คุณลักษณะ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน (คน)
1.	ผู้บริหารหน่วยงาน องค์กรหรือสถาบันที่เป็นผู้กำหนดนโยบายตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ	1.1 รองอธิการบดี 1.2 ผู้อำนวยการ 1.3 หัวหน้างาน	1 1 2
2.	ผู้ปฏิบัติงานหรือคณะกรรมการของหน่วยงาน องค์กรและสถาบันที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานในโครงการ	2.1 บุคลากรกองส่งเสริมวัฒนธรรม	20
3.	กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการจากโครงการ	3.1 ผู้เข้ารับการอบรม	16

กลุ่ม	คุณลักษณะ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน (คน)
	รวม		40

ขั้นที่ 2 ติดต่อกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นขั้นตอนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีส่วนร่วมในการกำหนดคำถามและสารสนเทศที่ต้องการทราบจากการประเมิน รวมทั้งตัวบ่งชี้ แหล่งข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 1 จำนวน 4 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 2 จำนวน 5 คน ตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ดังตาราง ที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) ฉบับที่ 1 มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสารสนเทศที่ต้องการทราบจากการจัดโครงการอบรมฯ จำนวน 2 ข้อ

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้ประเมินจำแนกวิธีการเก็บข้อมูลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 1 ผู้ประเมินดำเนินการนัดหมายและสัมภาษณ์ในห้องปฏิบัติงานส่วนตัว พร้อมกับขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนาและจดบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ โดยแจ้งเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิว่า ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ มีเพียงผู้ประเมินเท่านั้นที่จะเข้าถึงข้อมูลได้และจะไม่มีการอ้างอิงถึงชื่อของผู้ให้ข้อมูลไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น การสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวและใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 30 นาทีต่อคน

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มที่ 2 ผู้ประเมินคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง โดยเลือกประธานการดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 5 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายดูแลห้องอบรม 2) ฝ่ายสถานที่และเครื่องเสียง 3) ฝ่ายปฎิคมและลงทะเบียน 4) ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม 5) ฝ่ายพัสดุและการเงิน จากนั้นนัดหมายช่วงเวลาและดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ประเมินรับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา ชี้แจงวัตถุประสงค์และแจ้งให้ทราบถึงการพิทักษ์สิทธิ จากนั้นจึงขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญโดยใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้ประเมินทำการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 2 กลุ่ม
2. วิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นคำถาม ตัวบ่งชี้ วิธีการประเมิน แหล่งข้อมูลและเครื่องมือประเมิน
3. จัดหมวดหมู่ของสิ่งที่มุ่งประเมินและจำแนกคำถามที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนำเสนอข้อมูลต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง
4. นำข้อมูลมาจัดทำเป็นนิยามศัพท์เฉพาะและกรอบการประเมินโครงการฯ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 กรอบการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติฯ

วัตถุประสงค์ การประเมิน	ตัวบ่งชี้การประเมิน	แหล่ง ข้อมูล	เครื่องมือที่ ใช้เก็บข้อมูล	การ วิเคราะห์ ข้อมูล	เกณฑ์การ ประเมิน
1. เพื่อประเมิน กระบวนการ วางแผนและ เตรียมการจัด อบรม	1.1 ด้าน การวางแผน และการ เตรียมการจัด อบรม	บุคลากร	ประเด็น สนทนากลุ่ม	วิเคราะห์ สรุปความ	มีหลักฐาน แสดงการ วางแผนและ การ ดำเนินการ อบรม
2. เพื่อประเมิน ความพึงพอใจ ต่อ กระบวนการ จัดอบรมด้าน ต่าง ๆ	2.1 ด้านเนื้อหา 2.2 ด้านวิทยากร 2.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการ จัดอบรม	ผู้เข้า อบรม	แบบสอบถาม มาตร ประมาณค่า 5 ระดับ	$\bar{x}$ S.D.	$\bar{x} \geq 3.50$ S.D. ≤ 1
3. เพื่อ ประเมินผล ที่เกิดขึ้นกับ ผู้เข้าอบรม	3.1 ด้านการสร้าง อาชีพและรายได้ 3.2 ด้านการนำไป ถ่ายทอด 3.3 ด้านการนำไปแปร รูป 3.4 ด้านความคุ้มค่า	ผู้เข้า อบรม	แบบ สัมภาษณ์	วิเคราะห์ สรุปความ	มีหลักฐาน แสดงผลที่ เกิดขึ้นกับผู้ เข้าอบรม
4. เพื่อประเมินผลที่ เกิดขึ้นกับองค์กร	4.1 ด้านเครือข่าย 4.2 ด้านภาพลักษณ์ องค์กร	ผู้เข้า อบรม	แบบ สัมภาษณ์	วิเคราะห์ สรุปความ	มีหลักฐาน แสดงผลที่ เกิดขึ้นกับ องค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

1. ประเด็นสนทนากลุ่ม สำหรับบุคลากร มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) มุ่งประเมินด้านการวางแผนการอบรมและการเตรียมการจัดอบรม จำนวน 7 ข้อ

2. แบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สำหรับผู้เข้ารับการอบรม เป็นแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกระบวนการจัดอบรม จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา 7 ข้อ ด้านวิทยากร 6 ข้อ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดอบรม 17 ข้อ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ

3. แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้เข้าอบรม เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม และผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 7 ข้อ

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินทั้ง 3 ฉบับนั้น ผู้ประเมินได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาและประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (IOC) ซึ่งพบว่า ผ่านตามเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเรียบเรียงประโยคในข้อคำถามบางข้อให้มีความกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซ้ำซ้อน นอกจากนี้ ผู้ประเมินได้นำแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับที่ปรับแก้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้ผ่านการอบรมผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ รุ่นที่ 5 จำนวน 3 คน พิจารณาความเป็นปรนัยของภาษา ก่อนนำไปจัดพิมพ์เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลและการประเมิน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 2 ได้แก่ บุคลากรกองฯ ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ 1) ฝ่ายดูแลห้องอบรม 4 คน 2) ฝ่ายสถานที่และเครื่องเสียง 4 คน 3) ฝ่ายปฏิคมและลงทะเบียน 3 คน 4) ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม 2 คน 5) ฝ่ายพัสดุและการเงิน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ ซึ่งมีรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 3 กำหนดการเก็บรวบรวมและประเมินข้อมูลสารสนเทศโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผ้าพิมพ์
สี่ธรรมชาติ

วัตถุประสงค์การ ประเมิน	ระยะเวลา	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล	วิธีการ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
1. เพื่อประเมิน กระบวนการวางแผน และเตรียมการจัด อบรม	5 ม.ค. 65	ประเด็น สนทนากลุ่ม	บุคลากร 15 คน	การสนทนา กลุ่ม	วิเคราะห์สรุป ความ
2. เพื่อประเมินความ พึงพอใจต่อ กระบวนการจัดอบรม ด้านต่าง ๆ	30 ม.ค. 65	แบบสอบถาม มาตรฐาน ค่า 5 ระดับ	ผู้เข้าอบรม 16 คน	การแจก แบบสอบถาม ในวันอบรม	$\bar{x}$ S.D.
3. เพื่อประเมินผล ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้า อบรม	1 – 10 มี.ค. 65	แบบ สัมภาษณ์	ผู้เข้าอบรม 16 คน	การ สัมภาษณ์ ทางโทรศัพท์	วิเคราะห์ สรุปความ
4. เพื่อประเมินผลที่ เกิดขึ้นกับองค์กร					

ขั้นที่ 4 ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงานและการใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน

ผู้ประเมินดำเนินการสอบถามข้อมูลกับผู้อำนวยความสะดวก หัวหน้างาน จำนวน 2 คน ผู้รับผิดชอบโครงการ และหัวหน้าคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 5 ฝ่าย รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผนการดำเนินงานและรับผิดชอบในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดทำโครงการ รวมทั้งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการนำสารสนเทศไปปรับปรุงกระบวนการจัดอบรมด้านต่าง ๆ และได้ข้อสรุปของการจัดทำรายงานการประเมินในครั้งนี้ว่าให้ดำเนินการจัดทำรูปแบบรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 เล่ม และบทสรุปผู้บริหาร จำนวน 1 ฉบับ เพื่อเผยแพร่สารสนเทศแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มบุคลากรของหน่วยงาน ในการใช้ประโยชน์จากการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการทำงานต่อไป สำหรับผู้เข้าอบรมนั้นให้จัดส่งลิงค์สรุปผลการประเมินเข้าไปในกลุ่มไลน์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรายงานและประชาสัมพันธ์ผลการประเมิน

ขั้นที่ 5 รายงานผล

จัดทำรูปเล่มรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 เล่ม และบทสรุปผู้บริหาร จำนวน 1 ฉบับ เพื่อเผยแพร่สารสนเทศ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 1 และ 2 จากนั้นจัดส่งลิงค์สรุปผลการประเมินเข้าไปในกลุ่มไลน์เพื่อรายงานและประชาสัมพันธ์ผลการประเมินให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 3 ต่อไป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินกระบวนการวางแผนและเตรียมการจัดอบรม

บุคลากรส่วนใหญ่มีโอกาสในการวางแผนการจัดอบรมร่วมกัน ผ่านการประชุมเตรียมความพร้อม การพูดคุยปรึกษาหารือ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม ทำให้ไม่พบปัญหา หรือความล่าช้าที่เกิดขึ้นกับกระบวนการขออนุมัติโครงการ และทำให้บุคลากรได้รับสิ่งสนับสนุนที่ตรงกับความต้องการในหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานแต่ละฝ่ายมีความกระตือรือร้นและร่วมไม้ร่วมมือกันทำงาน ประกอบกับเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่มักทำงานด้วยการช่วยเหลือ หรือ “ลงแขก” จึงทำให้การเตรียมการจัดอบรมเป็นไปอย่างราบรื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างการเตรียมการจัดอบรม บุคลากรสามารถใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า บุคลากรบางคนต้องการได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเพียงพอและเหมาะสมต่อสนับสนุนให้การเตรียมการจัดอบรมมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง ควรเตรียมพร้อมรับความเสี่ยงจากภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลต่อรูปแบบการอบรมและจำนวนของผู้เข้าอบรมให้ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดอบรมด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดอบรมด้านต่าง ๆ

ที่	ด้าน	ผลการประเมิน (n = 16)		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.	เนื้อหา	4.57	0.49	มากที่สุด
2.	วิทยากร	4.60	0.49	มากที่สุด
3.	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดอบรม	4.40	0.54	มาก
	รวม	4.52	0.51	มากที่สุด

ด้านเนื้อหา พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$, S.D = 0.49) โดยเฉพาะเนื้อหา การอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรม ประกอบกับเนื้อหา มีความทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้ง เนื้อหายังมีความต่อเนื่องตามลำดับขั้นตอนที่เข้าใจได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า เนื้อหาและระยะเวลาในลงมือฝึกปฏิบัติไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยเนื้อหา มีความละเอียดและขั้นตอนที่

หลากหลาย แต่ระยะเวลาในการลงมือทำมีค่อนข้างจำกัด จึงทำให้ผู้เข้าอบรมไม่สามารถทำชิ้นงานให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

ด้านวิทยากร พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$, S.D = 0.49) โดยเฉพาะความชำนาญและรอบรู้ในเนื้อหาการอบรมของวิทยากรที่สามารถถ่ายทอด อธิบายและเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติงานจริงได้

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดอบรม พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D = 0.54) โดยเฉพาะการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เอกสารประกอบการบรรยาย วัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งบรรยากาศในการอบรมที่มีความผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าสถานที่ในการซักล้างไม่เหมาะสมและไม่เอื้ออำนวยความสะดวกในการซักล้าง

ตอนที่ 3 ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม

3.1 ผลการประเมินด้านการสร้างอาชีพและรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้นำความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมมาสร้างอาชีพหรือเพิ่มเติมรายได้ให้กับตนเอง เนื่องจากไม่มีเวลาและขาดแคลนอุปกรณ์จำเป็นสำหรับใช้ในการนึ่งผ้า มีเพียงบางคนซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่ได้นำความรู้จากการอบรมไปสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สามารถนำไปจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มของตนเองได้

3.2 ผลการประเมินด้านการนำไปถ่ายทอด พบว่า ส่วนใหญ่นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปถ่ายทอดสู่ผู้คนหรือสังคมรอบข้างด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเป็นวิทยากร การสอนเพื่อน คนรอบข้างหรือสมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีการแบ่งปันเอกสารและคลิปวิดีโอการสอนให้แก่ผู้อื่น อย่างไรก็ตาม มีเพียงบางคนเท่านั้น ที่ไม่ได้นำความรู้จากการอบรมไปเผยแพร่สู่สังคมและคนรอบข้าง บางคนนำความรู้ไปใช้ในการเรียนและทำงานศิลปะของตนเอง บางคนมีความไม่มั่นใจจึง ไม่กล้าถ่ายทอด และการขาดแคลนอุปกรณ์ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้เข้าอบรมไม่สามารถถ่ายทอดหรือบอกต่อกับผู้อื่นได้

3.3 ผลการประเมินด้านการนำไปแปรรูป พบว่า บางคนนำความรู้และชิ้นงานที่ได้จากการอบรมไปสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์งานฝีมือและเครื่องแต่งกายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เสื้อเชิ้ต กระเป๋า ชุดสำหรับเด็ก นอกจากนี้ พบว่า บางคนฝึกปฏิบัติการสร้างวัตถุดิบจากผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ สำหรับนำไปแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย ทั้งนี้ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่ไม่ได้นำความรู้ไปสร้างสรรค์หรือผลิตชิ้นงาน เนื่องจากไม่มีเวลาและไม่ได้ตั้งใจจะนำความรู้ประกอบอาชีพหรือผลิตผลงาน เนื่องจากเข้าอบรมเพื่อต้องการใช้เวลากับสมาชิกในครอบครัวที่สมัครเข้าอบรม

3.4 ผลการประเมินด้านความคุ้มค่า พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ เห็นว่า สิ่งที่ได้จากการจ่ายเงินค่าลงทะเบียนเพื่อเข้ารับการอบรมนั้นมีความคุ้มค่า โดยเป็นความคุ้มค่าที่มีความหมายและค่าจำกัดความที่ต่างกันไป เช่น คุ้มค่าที่ได้ลงมือทำในสิ่งที่ชอบ คุ้มค่าที่ได้รับความรู้ที่มีความเฉพาะทาง คุ้มค่าที่ได้ใช้เวลาร่วมกับคนในครอบครัวและเป็นความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับมิตรภาพที่ได้รับจากผู้เข้าอบรมด้วยกัน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร

4.1 ผลการประเมินด้านเครือข่าย พบว่า การเข้าร่วมอบรมในครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสและการเสริมสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งระหว่างผู้เข้าอบรมด้วยกันเองและระหว่างผู้เข้าอบรมกับเจ้าหน้าที่ ให้มีโอกาสในการช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในระหว่างที่อบรมร่วมกัน นอกจากนี้ ยังพบว่า มีการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้เข้าอบรมผ่านกรู๊ปไลน์ขนาดเล็ก ซึ่งถูกใช้เป็นพื้นที่ในการถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ แลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้และช่วยเหลือกัน รวมทั้งส่งต่อวัตถุดิบในการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ

4.2 ผลการประเมินด้านภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ส่วนใหญ่ผู้เข้าอบรมไม่เคยรับรู้ถึงตัวตนและบทบาทการทำงานของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แต่จะรับรู้ถึงการมีอยู่ของหน่วยงานหลังจากผ่านการเข้าอบรมไปแล้ว อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์หน่วยงานยังไม่กว้างขวาง รวมถึงความแตกต่างทางภูมิภาคและความสนใจที่มีต่อหน่วยงานที่มีลักษณะการทำงานเฉพาะด้าน ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรม ทั้งนี้ มีผู้เข้าอบรมเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่รู้จักและรับรู้ถึงการทำงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของหน่วยงาน เนื่องจากเป็นบุคลากรหรือนิสิตภายในมหาวิทยาลัย รวมทั้งเป็นผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานมาก่อนจึงทำให้เห็นการทำงานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาวิจัย การจัดแสดงนิทรรศการ รวมไปถึงการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินกระบวนการวางแผนและเตรียมการจัดอบรม

1.1 ด้านกระบวนการวางแผนและเตรียมการจัดอบรม พบว่า บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรมผ่านการประชุมเตรียมความพร้อม การพูดคุยปรึกษาหารือ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการวางแผนการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่มักทำงานเป็นทีม มีการช่วยเหลือ หรือ “ลงแขก” ในการทำงาน ทำให้ไม่พบปัญหาหรือความล่าช้าในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับกิตติทัช เขียวฉ่อน (2560 : 355-370) ที่อธิบายว่า การทำงานเป็นทีมเพื่อให้องค์กรหรือโครงการบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น “ทีมงาน” มีส่วนสำคัญอย่างมากหากทุกคนในองค์กรรู้สึกว่าคุณเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในฐานะส่วนหนึ่งของทีมงานในการทำงานโครงการหรืองานตามที่ได้รับมอบหมายจะส่งผลให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานให้สำเร็จ งานหรือโครงการก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตาม พบว่า บุคลากรบางส่วนต้องการได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดเตรียมสิ่งสนับสนุนให้การอบรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น บุคลากรต่างเข้าใจถึงข้อจำกัดและบริบทของการทำงานในหน่วยงานราชการที่บางครั้งไม่สามารถร้องขอของบประมาณสนับสนุนภายในระยะเวลาที่ต้องการได้ ดังนั้น สารสนเทศที่ได้จากการประเมิน จึงเป็นข้อมูล

ชั้นดีสำหรับการนำไปวางแผนการดำเนินงานและการจัดการงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสมกับการบริหารจัดการโครงการให้เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดอบรมด้านต่าง ๆ

2.1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อเนื้อหา พบว่า ผู้เข้าอบรมพึงพอใจต่อเนื้อหาการบรรยายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรม แต่อย่างไรก็ตาม เนื้อหาและขั้นตอนของการลงมือปฏิบัตินั้นไม่มีความสัมพันธ์กันกับระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม ทำให้ผู้เข้าอบรมบางส่วนไม่สามารถทำชิ้นงานให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า ในแต่ละขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติจะมีกระบวนการและความละเอียดของการทำงานค่อนข้างมาก ผู้เข้าอบรมไม่สามารถลัดหรือก้าวข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้ ประกอบกับการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ นั้น เป็นงานแฮนด์เมด ที่จะต้องเอาใจใส่ในทุกรายละเอียดของชิ้นงาน ดังนั้น คณะทำงานอาจจำเป็นต้องประสานงานกับวิทยากรในการปรับแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ ให้มีความพอดีและเหมาะสมกับระยะเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อวิทยากร พบว่า ผู้เข้าอบรมพึงพอใจต่อวิทยากรที่มีความชำนาญและรอบรู้ในเนื้อหาการอบรม รวมทั้งมีความสามารถในการถ่ายทอด อธิบายและเชื่อมโยงเนื้อหาไปสู่การปฏิบัติงานจริงได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้รับผิดชอบโครงการได้ดำเนินการคัดเลือกและเชิญวิทยากรโดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ประสบการณ์และความเป็นมืออาชีพในการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติของวิทยากร ซึ่งสอดคล้องกับนริศรา บุญเที่ยง (2561 : 33) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการฝึกอบรมกระบวนการฝึกอบรม และความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่มีผลต่อแรงจูงใจในการนำการฝึกอบรมไปพัฒนาในการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ในโซนถนนรัชดาภิเษก พบว่า วิทยากรฝึกอบรมที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในการสอน จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ รวมถึงทัศนคติที่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องที่อบรม ทำให้เกิดการเรียนรู้และแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น ๆ

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เอกสาร วัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งบรรยากาศในการอบรมที่มีความผ่อนคลาย ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีของผู้เข้าอบรม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหน่วยงานมีประสบการณ์ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในลักษณะนี้มาแล้วหลายครั้ง จึงทำให้มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ สอดคล้องกับนริศรา บุญเที่ยง (2561 : 33) ที่กล่าวว่า ความพร้อมของการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านเนื้อหา เอกสารการบรรยาย สามารถส่งผลต่อการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจในการนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการทำงานของผู้เข้าอบรมได้

แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า สถานที่ในการฝึกอบรมไม่เหมาะสมและไม่เอื้ออำนวยต่อการฝึกปฏิบัติของผู้เข้าอบรม ทั้งนี้ บุคลากรฝ่ายสถานที่ได้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการกางเต็นท์เพื่อจัดทำลานซักล้างในร่มเป็นการชั่วคราว โดยต่อท่อระบายน้ำไปยังทางระบายน้ำโดยตรง ซึ่งสามารถแก้ปัญหาน้ำเจิ่งนองได้เพียงบางส่วน

เท่านั้น ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการสร้างลานซักล้างที่มีมาตรฐานการระบายน้ำเพื่อรองรับการฝึกปฏิบัติหรืออาจพิจารณาเปลี่ยนสถานที่ในการจัดอบรมที่มีความเหมาะสมและอำนวยความสะดวกมากกว่าในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม

3.1 ผลการประเมินด้านการสร้างอาชีพและรายได้ พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ ไม่ได้นำความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมมาสร้างอาชีพหรือเพิ่มเติมรายได้ให้กับตนเอง เนื่องจากไม่มีเวลาและขาดแคลนอุปกรณ์จำเป็นสำหรับใช้ในการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ ทำให้ไม่สามารถสร้างชิ้นงานเพื่อจำหน่ายได้ มีเพียงผู้เข้าอบรมบางส่วนซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่มีทุนทรัพย์จึงสามารถจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีความเฉพาะมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มของตนเองได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดที่เกิดขึ้นกับการอบรมที่มีลักษณะเฉพาะทางต้องอาศัยอุปกรณ์ในการทำที่แตกต่างไปจากเดิม รวมถึงความสำคัญของเงินลงทุนที่กลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการนำไปประกอบเป็นอาชีพ

3.2 ผลการประเมินด้านการนำไปถ่ายทอด พบว่า ผู้เข้าอบรมนำความรู้ไปถ่ายทอดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเป็นวิทยากร การสอนเพื่อนหรือคนรอบข้าง การแบ่งปันเอกสารและคลิปวิดีโอการสอน มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้นำไปถ่ายทอด เนื่องจากขาดความมั่นใจและขาดแคลนอุปกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการถ่ายโอนความรู้การอบรม (Transfer of training) โดย Werner & DeSimone (2011 : 44) ที่แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การถ่ายโอนเชิงบวก คือ ความรู้จากการอบรมสามารถถูกถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ในการทำงานได้ 2) การไม่มีการถ่ายโอน คือ ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ไม่สามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ โดยมีสาเหตุการขาดทักษะและความมั่นใจ รวมถึงความพร้อมด้านต่าง ๆ และ 3) การถ่ายโอนเชิงลบ คือ ประสพการณ์จากการฝึกอบรมมีผลในทางลบต่อผลการปฏิบัติงาน

3.3 ผลการประเมินด้านการนำไปแปรรูป พบว่า มีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปผลิตและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น งานฝีมือ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ยังมีผู้เข้าอบรม บางคนที่ผันตัวเองไปเป็นผู้ผลิตผ้าพิมพ์สีธรรมชาติสำหรับเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายให้กับเพื่อนผู้เข้าอบรมและลูกค้ากลุ่มอื่น แสดงให้เห็นว่าการอบรมในครั้งนี้แม้จะมีจำนวนของการนำไปแปรรูปค่อนข้างน้อย แต่ถือว่าบรรลุตามเป้าหมายการดำเนินโครงการที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ในการแปรรูปและประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้ ความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพราะรูปแบบของการอบรมที่ให้โอกาสผู้เข้าอบรมได้ลงมือปฏิบัติจริงในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การซักล้าง การวางลวดลาย การม้วนไปจนถึงการนำชิ้นงานลงปิ้ง

3.4 ผลการประเมินด้านความคุ้มค่า พบว่า สิ่งที่ได้จากการจ่ายเงินค่าลงทะเบียนเพื่อเข้ารับการอบรมนั้นเป็นความคุ้มค่าที่มีความหมายและค่าจำกัดความที่ต่างกันออกไป เช่น คุ้มค่าที่ได้ลงมือทำในสิ่งที่ชอบ คุ้มค่าที่ได้รับความรู้ที่มีความเฉพาะทาง คุ้มค่าที่ได้ใช้เวลาร่วมกับคนในครอบครัวและเป็นคนคุ้มค่าเมื่อเทียบกับมิตรภาพที่ได้รับจากผู้เข้าอบรมด้วยกัน ซึ่งเป็นกระบวนการให้คุณค่าที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ทำให้

ผู้ประเมินมองเห็นประโยชน์และความคุ้มค่าของการจัดโครงการซึ่งไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้ โดยผลการตรวจสอบความคุ้มค่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาวัฏ (2551 : 5) ที่กล่าวว่า การตรวจสอบความคุ้มค่าของโครงการฝึกอบรม เป็นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของโครงการกับประโยชน์หรือคุณค่าที่ได้รับตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ต่างมีส่วนช่วยในการจัดการฝึกอบรมในอนาคตแทบทั้งสิ้น

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร

4.1 ผลการประเมินด้านเครือข่าย พบว่า การเข้าอบรมเป็นการเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถือเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าอบรมและเจ้าหน้าที่ ให้มีโอกาสช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ที่มาจากหลากหลายช่วงวัยและหลากหลายอาชีพ ทั้งนี้ หลังจากการจัดกิจกรรมยังพบการพัฒนาในรูปแบบเครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้เข้าอบรมผ่านกรู๊ปไลน์ขนาดเล็ก ซึ่งถูกใช้เป็นพื้นที่ในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลและช่วยเหลือกัน ซึ่งสอดคล้องกับนิธยา วิณิชพิพัฒน์ (2556 : 69) ที่ศึกษาผลการประเมินหลักสูตรสื่อสารมวลชนศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า หลักสูตรสื่อสารมวลชนศึกษาทำให้นักเรียนรู้จักเพื่อนร่วมสถาบันมากยิ่งขึ้น โดยการเรียนและการร่วมทำกิจกรรมสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ทั้งระหว่างนักเรียนที่อยู่ต่างสาขาวิชาและครูผู้สอนให้แน่นแฟ้น และพบการตั้งเครือข่ายชมรมเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานด้านมวลชนศึกษาร่วมกันระหว่างนักเรียนต่างชั้นปีมากยิ่งขึ้น

4.2 ผลการประเมินด้านภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการรับรู้ถึงตัวตนและบทบาทการทำงานของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แต่จะรับรู้ถึงการมีอยู่ของหน่วยงานหลังจากผ่านการเข้าอบรมไปแล้ว อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์หน่วยงานยังไม่กว้างขวาง จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์และบทบาทการทำงานของหน่วยงานไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับวาทิต ประสมทรัพย์ (2563 : ออนไลน์) ที่กล่าวถึง ปัญหาของการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของภาครัฐและแนวทางแก้ไขว่า เป็นปัญหาเชิงปรัชญา การสื่อสารแบบ “ข้าวหลามหนองมน” หรือเหมือนกันตั้งแต่หัวตลาตยัน นักประชาสัมพันธ์ในยุคปัจจุบันต้องสร้างเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย ควรสื่อสารในลักษณะที่เลือกเจาะจงไปยังผู้บริโภคกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ใช่การสื่อสารกับคนจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำแนวคิดจากการประเมินไปใช้ จากการประเมินโครงการโดยใช้แนวคิดแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในครั้งนี้ พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฝ่ายต่าง ๆ ได้รับประสบการณ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการเป็นผู้กำหนดประเด็นสารสนเทศที่ตนเองต้องการรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่นอกเหนือจากข้อคำถามที่ปรากฏในแบบสอบถามความพึงพอใจทั่วไปที่แจกหลังจากเสร็จสิ้นการอบรม จึงเป็นความแปลกใหม่ของรูปแบบการประเมินที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในองค์กร ผู้ประเมินจึงกำหนดข้อเสนอแนะในการนำแนวคิดจากการประเมินไปใช้ ดังนี้

1.1 ในขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรกำหนดคุณลักษณะที่ชัดเจน โดยต้องคำนึงถึงความครอบคลุมและความหลากหลายของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมิน เพื่อให้เกิดความสมดุลทางความคิดและความครบถ้วนของข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม

1.2 ในขั้นตอนที่ 2 การติดต่อพูดคุยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรระมัดระวังและหลีกเลี่ยงการขึ้นนำคำตอบ รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับการฟังคำตอบที่ได้จากการการพูดคุย ซึ่งหากผู้สัมภาษณ์ไม่เข้าใจในคำตอบควรถามซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการนำไปวิเคราะห์ต่อไป

1.3 ควรให้ความสำคัญกับการคัดกรองข้อคำถามที่นำมาใช้ในการกำหนดกรอบประเมิน โดยควรเป็นข้อคำถามที่ก่อให้เกิดสารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับปรุงกระบวนการทำงานต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการประเมินครั้งต่อไป

2.1 ควรนำแนวคิดการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไปประยุกต์ใช้ในโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เนื่องจากการประเมินดังกล่าวจะได้สารสนเทศของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน ก่อให้เกิดกระบวนการประเมินที่เป็นระบบและมีประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินโครงการต่อไป

2.2 การติดตามประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม ได้ดำเนินการหลังจากเสร็จสิ้นการอบรมไปแล้ว 1 เดือน ซึ่งทำให้ทราบผลลัพธ์ของการดำเนินโครงการในระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีความครบถ้วนและรอบด้าน จึงควรประเมินติดตามผลที่เกิดขึ้นทั้งในระยะยาวและเจาะลึก เพื่อนำประเด็นที่ได้จากการประเมินมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินโครงการอย่างแท้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติทัช เขียวฉอ้อน. (2560). การทำงานเป็นทีมสู่การเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 11 (1), 355–370.
- จรุณรักษ์ ยี่ภู. (2551). การประเมินผลโครงการฝึกอบรมการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเข้มข้นทางสายใหม่ (FAST Model). สถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- ธมณย์รัตน์ เจริญรัตน์. (2553). การประเมินโครงการเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในสำนักงานเขตมีนบุรี. ปรินญาณิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นริศรา บุญเที่ยง. (2561). ความพร้อมในการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่มีผลต่อแรงจูงใจในการนำการฝึกอบรมไปพัฒนาในการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ในโซนถนนรัชดาภิเษก. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- นิตยา วานิชพิพัฒน์. (2556). การประเมินหลักสูตรสื่อสารมวลชนศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2550). ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาทิต ประสมทรัพย์. (2563). ปัญหาของการประชาสัมพันธ์ภาครัฐและแนวทางแก้ไข. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2565, แหล่งที่มา <https://crfmgt.com>
- Werner, J. M., & DeSimone, R. L. (2011). *Human Resource Development*. (2nd ed.). Mason, OH: South-Western Cengage Learning.